

הרב הסרני הרל"ם
כולם הסכימו: זו שערוריה

דעתם. אלה התכנסו בביתו של נסים, הת-
זכחו, החליטו לבסוף למנות וועדת חקירה
בת ארבעה רבנים, שתגבה עדות מפי בני
העדה.

★★★ הקנאים מתערכים

השאלה העיקרית בחקירה זו היתה
השאלת הממזרות. העיד נשיא העדה בני
ישראל, מהנדס בדק אשר קולט: „גירור
שין היו מעט מאוד אצלנו. אולי מקרה
של אחד מאלף, וזה לפי הנהוג ההודי, ש-
אשה נישאת רק פעם אחת בחייה. גרושה
לא יכלה להתחתן יותר. רחק לא יקה לא
אלכנה ולא גרושה. כך היה המינהג בהודו.
על פי רוב התחתן עם בתולה, גם אם היה
אלמן או גרוש. גם אם היה מקרה שאיש
מבני ישראל פנה לבית-המשפט הבריטי
בעניין נישואין, החזירו אותו אלינו, כי
הם לא התערבו בדיני הנישואין שלנו. אם
קרה מיקרה שאשה גרושה התחתנה שנית,
לא היה זה אלא אחרי קום המדינה, שאז
החלו להתנהג אצלנו לפי הנהוג של יש-
ראל.”

הוסיף שמשון שמשון, מזכיר העדה, עובד
הספרייה הלאומית בירושלים: „אשת דודי
נתאלמנה כשהיתה בת 20. היא לא התחתנה
יותר.”

כאשר נאסף כל החומר, כינס הרב נסים
את מועצת הרבנות הראשית לשיבה מכי-
רעת. המחמירים שבין חברי המועצה ידעו
מה היתה ההחלטה הסופית, נעדרו מן ה-
ישיבה. ההחלטה שנתקבלה:

● לא התעורר ספק לגבי יהדותם של
בני ישראל, ומתקופה קדומה מוחזקים הם
ומיוחסים לורש ישראל.

● אין כל יסוד לאיסור נישואים של
בני ישראל. יש להשיא אותם, לאחר שה-
רבנים רושמי-הנישואין יערכו בירורים על
פי הנחיות שתוציא הרבנות הראשית.

אפשר היה לצפות כי הפרשה העגומה
תבוא בכך לידו סיומה. אלא שעתה כבר
חזרה להיות רק בעייה חברתית או לכי-
תית, הפכה כדור מישחק בין הפלגים ה-
דתיים המתחרים. אך פורסמו החלטות
ישיבת הרבנות הראשית, התכנסו עשרות
רבנים וראשי ישיבות בכלל חזון איש
בבני ברק, פירסמו החלטה הדוחה בכל
חוקק את החלטת הרבנות („הרופפים”), ש-
נתקבלה בלחץ הציבור החילוני („הכופי
רים”). „הננו דורשים מהם לחזור ממעשה
זה ולא לגרום חס ושלום לקרע שאינו
מתאפשר!” קרא הכרוז. רבנים, שתמכו ב-
החלטת הרבנות הראשית, חזרו בהם ב-
בהלה.

כאשר הוציא הרב נסים את ההנחיות
לרבנים, לפיהן מותר להשיא בני ישראל,
הכניס בהן הסתייגות חמקנית. מותר לרב
להשיאם, רק לאחר שבדק וחקר „אם האם
ואם האם של המבקש או המבקשת מעדת

הגויים ויאמר להם השופט כל אחד ילך
לעצמו. והיא תלך ותינשא לאחר. וגם
היבמה תינשא לזר בלא חליצת היבם. וכל
מה שיוכיחום חכמים לא יקבלו מהם, ו-
יאמרו כן מינהג אבותנו מימי קדם. וכבר
עשה בזמנו נישאו שלוש יבמות לזרים
בלא חליצת יבמיהם והולידו בנים ובנות.
מה משפט הילדים שנולדו מן היבמות ש-
נישאו לזרים בלא חליצת היבם? ומה הוא
להתחתן בהם, הדיינו, ניתן את בנותינו
לבניהם ובנותיהם לבנינו?”

הפעם הגיעה התשובה שהניחה את דעת
הגבירים בכומביי. כתבו רבני בגדאד: „בני
ישראל הנמצאים בערי הודו דין קראים אית
להו ואסור להתחתן בהם.” הוסיפו רבני
בית-הדין בירושלים: „אסור להתחתן בהם
ואיסורם איסור עולם עד שיבוא הגואל
וע”ב.”

הגבירים הבגדאדיים יכלו לנופף בפסק
ההלכתי, שקבע בבירור כי יש לקיים
אפרטהידי מוחלט בינם לבני הנייטיבס,
שהתימרו להיות גם הם בני העם הנבחר.

★★★ האסור — מותר

היה היה ב-1914, כאשר היה העולם
מתולק עדיין חלוקה ברורה בין שכנות
וגויעים. הדבר השתנה מאז. לבני יהודי
הודו, השתנה ב-1947, כאשר הסתלק ה-
ראג האנגלי והודו הפכה למדינה עצמאית.
האדונים הלבנים החלו עוזבים בהמוניהם.
אלה שנשארו נעשו זרים נסבלים, שרכושם
ומעמדם היה צפוי לפגיעה בידי המעמדות
ההודיים החדשים, שטופחו על-ידי השלטון
העצמאי.

אולם אם האנגלים יכלו לחזור לאנגליה
— לאן יחזרו היהודים ממוצא עיראקי?
אמנם היו נתינים בריטיים, אבל מי ית-
ייחס אליהם באנגליה כאל אנגלים? מוטב,
איפוא, להישאר בהודו, כהודים. לשם כך
היה צריך לבטל את ההפרדה שהם עצמם
הקפידו לספחה. עתה היו חייבים להודות
עם איתם נייטיבס בוויים. כצעד ראשון היה
צורך לבטל את האיסור הישן, שהבדיל
בינם לבין בני ישראל. הם השיגו את
מבוקשם, באותה קלות בה השיגו בשעתו
את ההיפך.

שוב פנו אל הרבנים, שחלק מהם כבר
הספיק לעלות למדינת ישראל החדשה, לחצי
עליהם שיבטלו את האיסור. הבעייה היתה
עדיין בבחינת בעייה הילכתית מופשטת,
לגבי רבני ישראל, כי טרם החלה עליית
בני ישראל לארץ. ואז פסק הרב הראשי
המנוח בן-ציון מאיר חי עוזיאל, ב-1954:
„בני ישראל הם חוטר מגזע עם ישראל ואין
לדונם כקראים שפרקו מעליהם עול תורה
ומצות... אותן המשפחות ששמרו עניין
המקווה ולא היה ביניהם ענייני גט או
חליצה, מצוה לקבלם בקהל ישראל ולקר-
בם על-ידי כך לתורת ישראל.”

ירושו, הרב יצחק נסים, ירש את הבעייה
הבוערת של נישואי העולים החדשים בני
ישראל. הוא כבר היה מסוכסך עם המפלגות
הדתיות, ובעיני הדתיים הקיצוניים נראה
כבוגד. הוא החליט להראות את עצמו באור
חיובי לקהל הרחב. הוא ידע גם כי הנשיא
וראש הממשלה מעוניינים לפתור את ה-
בעייה לפני שתגרום נזק רציני לשמה של
ישראל בהודו ובעולם.

לפני שנה בדיוק, בתיארו של עורך מע-
ריב אריה דיסנצ'יק, נפגשו נציגי בני ישראל
עם הרב נסים, וזה הבטיח להם כי העניין
יסודר בקרוב לשיבועי צרונם. אבל הוא
ידע שהוא משחק בתומר-נפץ. על כן
העביר את הבעייה לכמה רבנים, שיחז את

בניו היהודים הידועים במקומותם בני
איסראיל, וזה האיש מיום שידענוהו עד
היום הזה הוא וביתו כולם מתנהגים כמונו
כמשפט הרבנים, שומרים כל מצות ונהגות
מכל מה שאסרו ז”ל ואינם מפילים דבר
מדבריהם ז”ל. גם הולידו בנים בתוכינו
ומלגו אותם כבנינו, ובגדלם למדו אותם
ת”ת עם בנינו והם היום כמונו בלי הפרש
כלל, ואנחנו תמיד קוראים להם בספר
תורה כהלכה גוברין יהודאין. והן עתה גדלו
בניהן והגיעו לפרק הנשואין ומבקשים ל-
הנשא לבנות ישראל. ונפשינו לשאול הגיעה,
אם נוכל לתת להם מבנותינו ונקח מבני
תם...”

★★★ „לקיים מקרא שכתוב”

אשונים השיבו חכמי הספרדים כי
צפת: „...אחר שחקרנו ודרשנו ממעלת
הרב העצום משד”ר מעיר הקודש ירושלים
תובכ”א כמור”א אברהם חיים עבו הי”ד,
שלפי דעתו האנשים האלה אלו הן הגולים
מוזמן בית ראשון, ולפי רבות השנים נט-
מעו בין האומות, יען היו מעורבים עם
גויי הארץ עובדי אלילים. וראייה לדבר, כי
כאשר הלך קולומבו לערי הודו ופגע ב-
קוציין, מצא אנשים הרבה הנקראים בני
ישראל ומינהג אבותיהם בידיהם. באיזה
פרטים דומים לעם בני ישראל, אפילו
ספר תורה לא היה להם. ושלח והודיע
לאמשרדנם ושלחו להם ספרי תורה והגיעו
לידם סמוך לשמחת תורה ועשו שמחה
גדולה... ואחר שלכד מלכות בריטניא
את בומבי ונעשה ישוב מעם בני ישראל,
התחילו להרדיך את האנשים האלה לחסות
תחת כנפי השכינה.

...הננו מבארים דעתנו באר היטב,
שהאנשים האלה כל הבא לחסות תחת כנפי
השכינה וקבל עליו באמונה שלמה תורה
שבכתב ותורה שעל פה, ועושים ככל אשר
אנחנו עושים היום, בחדאי אסור לרחקם ו-
לגרום להם בזיון, שע”י כך יחזרו לסורם.
חס ותלילה לכם מעשות זאת, אלא אדרבה,
מצוה רבה לקרבם. אשרי אנוש יעשה זאת
ואדם יתויק בה.”

חכמי האשכנזים בצפת הסכימו לדברי
חבריהם הספרדים — „דברים המוצקים
הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים, לקרב
את המרוחקים כאשר ציננו ה’ אלוהינו,
לקיים מקרא שכתוב: וכאו האובדים מארץ
אשור והנדיחים מארץ כנען.”
ליתר תוקף, צירפו גם חכמי טבריה את
החתימות הנמומקת, כי בני ישראל ה-
שומרים על כל מינהגי היהדות — יש
להתייחס אליהם כיהודים בכל דבר.

★★★ „אסור להתחתן בהם!”

יתה זו מכה קשה לשאיפות הסנובה
בהודו. שהרי רבנים מארץ הקודש
קבעו בפירוש: אין הבדל בינם לבין בני
ישראל השחומים. הם לא השלימו עם קבי-
עה זו, פנו שוב אל הרבנים בבגדאד. הפעם
שמו את הדגש על הנקודה הרגישית: שאלת
הטוהר הזוגי.

כתבו נכבדי בומביי לחכמי בגדאד, במכ-
תב מ-1914: „יש עם אחד פה בערי הודו
ושמם בני ישראל, והם מתנהגים כמו יש-
ראל. הדיינו: תפילתם וימים טובים וכל
שאר דברים, ואף קידושיהם קידושים, ו-
החתן אומר לכלה הרי את מקודשת לי ב-
טבעת זו כדת משה וישראל, שני פעמים
בפני שני עדים כשרים. אבל אין להם לא
גירושים ולא חליצה ולא יבום. הדיינו
כשיצוה האיש את אשתו אומר הרי את
לעצמך ואני לעצמי, או ילכו בערכאות של

בני ישראל, ולמעלה עד כמה שאפשר,
היתה יהודיה או ממשפחות שנתערבו בהם,
שאינם בני-ברית או גרים.”

מול הנחיות אלה עוד ניצבו הוראות מנו-
גדות של הקנאים הקיצוניים. הוראות אלה
אמרו: אסור לחתן בני ישראל — תהיה
החלטת הרבנות הראשית כאשר תהיה.

★★★ פחד מועם ההמון

כי, ביישוב אחרי יישוב בארץ, ניצרו
טראגדיות של זוגות צעירים, שהרבנים
המקומיים סירבו להשיאם. ביוקנעם התדפקו
אלכס שחץ ורחל סלומון על דלתות כל
המוסדות, פנו לחברי כנסת, לראש הממ-
שלה, לרב הראשי. כולם הסכימו כי התי-
נהגות הרב חרל”ם היא שערוריה — אך
הרב עמד בסירובו.

ביאלת התנסו שרה דרוסק וחיים תור-
ג’מן באותה עוגמה חסרת-אונים, מול הסר-
נות החשוכה. הרב האילתי, משה יהודה,
התעלם מהוראתו של הרב הראשי, עד שזה
נאלץ לבסוף לשלוח לאילת את רבה של
דימונה, שהסכים לקבל את הנתיחת הרבנות
הראשית. הפרשה הגיעה עד לשולחן הממ-
שלה, ולחץ כבד הופעל על הדתיים.

בראש וראשונה היה זה דוד בן-גוריון
שלחץ לחסל את הפרשה. כי היא הדגימה
בצורה המבעייתת ביותר את הקוניה שהוא
עצמו עשה עם הדתיים, כאשר הסכים למ-
כור להם את הזכות הבלעדית לפסוק ב’
ענייני נישואין וגירושין במדינה. כל זמן
שלא התעוררו שערוריות חמורות בקשר
לכך, היה האורח הרגיל מוכן להשלים עם
המצב. אך ברגע שזוג אחרי זוג נשלך
לשאול של ייאוש ובזיון, איאפשר היה
למנוע התעוררות עממית נרחבת נגד החוק
המשפיל והמושחת של הנישואין הדתיים
במדינה.

איאפשר היה גם לטשטש את העובדה
כי חוק זה הוא אחד התשלומים שמפאיי
שילמה לדתיים, לקנייתם כקתיולוגים נר-
צעים. על כן הופעל עליהם הלחץ, עד כי
שר הדתות המפד”לי ורח הרהפטינג השמיע
רמזים, כי רבנים סרבניים יפוטרו ממשור-
תיהם הממלכתיות. כתוצאה, נסתמנה השבוע
פשרה כלשהי, לפיה יכלו הזוגות הבודדים
לבוא בכל זאת בברית נישואין.
אלא שספק אם פשרה זו תפתור לאורך
ימים את הבעייה היסודית: הדרושה ה-
גוברת להנהגת נישואים אזרחיים.

רחל סלומון ואלכס שוויץ
הזכות הראשונה לאושר